

טבת התש"ע

בס"ד

פרדה מיעקב אבינו

לפרשת ויחי (ע"פ שעורו של הרב אלחנן סמט)

ויסעו, ויהי חתת א-להים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב.

1. בראשית רבה ע"ו, א
יעקב - "הבחור שבאבות".

10. בראשית ל"ה, א
ויאמר א-להים אל יעקב: קום, עלה בית אל ושב שם, ועשה שם מזבח לא-ל הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך.

2. בראשית כ"ז, מב-מג
ויגד לרבקה את דברי עשו בנה הגדל, ותשלח ותקרא ליעקב בנה הקטן ותאמר אליו: הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך. ועתה בני שמע בקלי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה.

11. בראשית ל"ה, כז
"ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון, אשר גר שם אברהם ויצחק".

3. בראשית כ"ח, א-ב
ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אתו ויצוהו ויאמר לו: לא תקח אשה מבנות כנען. קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך, וקח לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך.

12. בראשית מ"ה, ט-יא
מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו... רדה אלי, אל תעמד, וישבת בארץ גשן והיית קרוב אלי... וכלכלתי אתך שם. כי עוד חמש שנים רעב, פן תורש אתה וביתך וכל אשר לך.

4. בראשית כ"ח, יג-יד
הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך. והיה זרעך כעפר הארץ, ופרצת ימה וקדמה צפנה ונגבה, ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך. טו והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך, והשבתיד אל האדמה הזאת...

13. בראשית מ"ה, כז-כח...
וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם. ויאמר ישראל: רב, עוד יוסף בני חי, אלכה ואראנו בטרם אמות.

5. בראשית ל"א, א-ב
וישמע את דברי בני לבן לאמר: לקח יעקב את כל אשר לאבינו, ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה. וירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול שלשום. (ג) ויאמר ה' אל יעקב: שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך.

14. בראשית מ"ה מ"ו
מ"ה: (כח) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל כִּי עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלֵכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרְם אָמוֹת:

6. בראשית רבה ראש פרשה ע"ד
"אמר לו הקב"ה: אביך מצפה לך, אמך מצפה לך, אני בעצמי מצפה לך".

מ"ו: (א) וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֹא בְּאֶרֶץ שֶׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק: (ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַנְּנִי: (ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל יִשְׂרָאֵל אֲנִי אֵל אֱלֹהֵי אַבְיָתְךָ אֵל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִם כִּי לִגְוִי גְדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם: (ד) אֲנִי אֶבְרָךְ עַמְּךָ מִצְרַיִם וְאֲנִי אֶעֱלֶךְ גַּם עִלְיָהּ וַיֹּסֵף יִשְׂרָאֵל עַל עֵינָיו:

7. בראשית ל"א

15. רד"ק על בראשית מ"ו, א
לפי שיצחק אביו היה רצונו לרדת מצרים מפני הרעב, ואמר לו הא-ל (כ"ו, ב) 'אל תרד מצרימה'... וקודם שיצא מן הארץ רצה לדעת רצון הא-ל אם ימנענו כאשר מנע מאביו יצחק או לא, וזבח זבחים כדי שתבוא אליו רוח הנבואה.

ה ראה אנכי את פני אביכן כי איננו אלי כתמל שלשם... יא-יג ויאמר אלי מלאך הא-להים בחלום: יעקב, ואמר: הנני... אנכי הא-ל בית אל אשר משחת שם מצבה, אשר נדרת לי שם נדר. עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך.

16. רמב"ן בתחילת פירושו למ"ו, א
כאשר בא יעקב לרדת מצרים, ראה כי הגלות יתחיל בו ובזרעו ופחד ממנו. וזבח זבחים רבים לפחד אביו יצחק, שלא תהא מידת הדין מתוחה כנגדו.

יז-יח ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו... לבוא אל יצחק אביו ארצה כנען. כ-כא ויגנב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי ברח הוא. ויברח הוא וכל אשר לו

8. בראשית ל"ד, ל
עכרתם אותי להבאישני בישב הארץ, בכנעני ובפרזי, ואני מתי מספר ונאספו עליו והכוני, ונשמדתי אני וביתי.

17. חזקוני
"אל תירא מרדה מצרימה" - אין אומרים 'אל תירא' אלא

9. בראשית ל"ה, ה

למי שהוא מתיירא. "אל תירא" - לפי שהיה יעקב מתיירא ואומר: 'עכשיו שאני יורד למצרים קרבו הימים שנאמר לזקני גזרת שעבוד ועינוי על זרעי בארץ לא להם'. אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'אל תירא מרדה מצרימה. אם לאביך הזהרתי, באתי לך להבטיחך. אם קרבו ימי שעבוד ועינוי, גם קרבה הברכה שבירכתי את זקנד (בראשית י"ב, ב) ויאעשך לגוי גדולי היינו כי לגוי גדול אשימדך שם'.

18. בראשית מ"ו

(ה) וַיִּקֶם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת טַפָּם וְאֶת נְשֵׂיהֶם בְּעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרַעֲה לְשִׂאת אֹתוֹ: (ו) וַיִּקְחוּ אֶת מִקְנֵיהֶם וְאֶת רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבִיאוּ מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וְכָל זָרְעוֹ אֹתוֹ:

19. רמב"ן

היה ראוי שיקראנו בשם הנכבד ההוא [- ישראל], וכן הוא נזכר בפרשה הזאת שלושה פעמים. אבל קראו יעקב לרמוז כי עתה לא ישור עם א-להים ועם אנשים ויוכל, אבל יהיה בבית עבדים עד שיעלנו גם עלה, כי מעתה הגלות תתחיל בו... ייעקב' הוא עתה ברדתו שם.

20. בראשית ל"ו

(כה) וַיְהִי בְּאֲשֶׁר יָלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל לְבִן שְׁלֹחֲנִי וְאֵלֶכָּה אֵל מִקְוֵמִי וְלֹאֲרָצִי: (כו) תָּנָה אֶת נָשִׁי וְאֶת יָלְדֵי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אִתְּךָ בְּהֵן וְאֵלֶכָּה כִּי אֲתֶּנָּה יְדַעַת אֶת עֲבַדְתִּי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ: (כז) וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ לְבִן אִם נָא מִצְּאִיתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נַחֲשָׁתִי וַיִּבְרַכְנִי יְהוָה בְּגִלְגָל: (כח) וַיֹּאמֶר נִקְבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֲתַנְּה: (כט) וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ אֲתֶּנָּה יְדַעַת אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאֶת אֲשֶׁר הָיָה מִקְנֶךָ אֹתִי: (ל) כִּי מֵעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לִפְנֵי וַיִּפְרָץ לְרֵב וַיִּבְרַךְ יְהוָה אִתְּךָ לְרַגְלֵי וְעַתָּה מִתִּי אֲעֲשֶׂה גַם אֲנִכִּי לְבִיתִי: (לא) וַיֹּאמֶר מִה אֲתֶּן לְךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא תִתֶּן לִי מֵאוּמָה אִם תַּעֲשֶׂה לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֲרַעֲהָ צֹאנְךָ אֲשֶׁמֹר: (לב) אֲעִבֶר בְּכָל צֹאנְךָ הַיּוֹם הַסּוּר מִשָּׁם כֹּל שֶׁהָ נִקְדָּ וְטִלּוּא וְכָל שֶׁהָ חוּם בְּפִשְׁבִּים וְטִלּוּא וְנִקְדָּ בְּעֵזִים וְהָיָה שְׂכָרִי: (לג) וְעַתָּה בִּי צִדְקָתִי בְּיוֹם מָחָר כִּי תָבֹא עַל שְׂכָרִי לִפְנֶיךָ כֹּל אֲשֶׁר אֵינְנִי נִקְדָּ וְטִלּוּא בְּעֵזִים וְחוּם בְּפִשְׁבִּים גָּנוּב הוּא אֹתִי: (לד) וַיֹּאמֶר לְבִן חֵן לִּי יְהִי כַדְבָרְךָ:

21. בראשית ל"ז

(יח) וַיָּבִיֵא יַעֲקֹב שְׁלֹם עִיר שְׁכָם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בָּבֹאוּ מִפְּדֹן אָרְס וַיַּחֲנוּ אֶת פְּנֵי הָעִיר: (יט) וַיִּקֶן אֶת חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטָה שָׁם אֶחָלוּ מִיַּד בְּנֵי חָמוֹר אֲבִי שְׁכָם בְּמֵאָה קִשְׁיָטָה:

22. בראשית ל"ח

(ה) וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי טָמְא אֶת דִּינָה בְּתוֹ וּבְנֵי הָיוּ אֶת מִקְנֵהוּ בְּשָׂדֶה וְהָחַרַשׁ יַעֲקֹב עַד בָּאָם: (ח) וַיִּדְבַר חָמוֹר אֲתָם לֵאמֹר שְׁכָם בְּנֵי חִשְׁקָה נָפְשׁוּ בְּבִתְכֶם תָּנוּ נָא אֹתָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: (ט) וְהִתְחַתְּנוּ אִתְּנוּ בְּנִתֵיכֶם תִּתְּנוּ לָנוּ וְאֶת בְּנֵיתֵינוּ תִקְחוּ לָכֶם: (י) וְאֲתַנְּנוּ תִשְׁבּוּ וְהָאֶרֶץ תִּהְיֶה לִפְנֵיכֶם שְׁבוּ וִסְחָרוּהָ וְהִאֲחִזּוּ בָּהּ:

23. ראב"ע

ולפי דעתי ייתכן שהתעכב בעיר שכם שנים רבות (!), כי דינה לא הייתה [-בבואו לשכם אפילו] בת שבע שנים, גם שמעון ולוי קטנים היו [מכדי לעשות מה שעשו, בעת בואו לשכם].

24. בראשית ל"ח

(יב) וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָּה וְנִלְכָּה לְגִנְדָן: (יג) וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ אֲדֹנָי

25. בראשית ל"ו

(ו) וַיִּקַּח עֲשׂוֹ אֶת נְשָׁיו וְאֶת בְּנָיו וְאֶת בְּנֹתָיו וְאֶת כָּל נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת מִקְנֵהוּ וְאֶת כָּל בְּהֵמָתוֹ וְאֶת כָּל קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֵל אָרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אַחִיו: (ז) כִּי הָיָה רְכוּשָׁם רַב מְשֻׁבָּת יַחֲדוֹ וְלֹא יָכְלָה אָרֶץ מְגוֹרֵיהֶם לְשִׂאת אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם:

26. בראשית ל"ה, ח

ותמת דבורה מינקת רבקה ותקבר מתחת לבית אל תחת האלון, ויקרא שמו אלון בכות.

27. רמב"ן

"ולכן קרא שם המקום ההוא אלון בכות... יעקב בכה והתאבל על אמו הצדקת אשר אהבתו ושלחה אותו שם, ולא זכתה לראותו בשובו".

28. בראשית ל"ה

(כז) וַיָּבִיֵא יַעֲקֹב אֵל יַצְחָק אֲבִיו מִמְּרַא קְרִית הָאֲרָבַע הוּא חֲבֹרֹן אֲשֶׁר גָּר שָׁם אֲבָרְהָם וַיַּצְחָק:

29. בראשית ל"ה

טז ויסעו מבית אל ויהי עוד כברת הארץ לבוא אפרתה... יט ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם.

30. בראשית מ"ח, ז

ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבא אפרתה, ואקברה שם...

31. מסכת שבת פ"ט

ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשאות של ברזל (רש"י: כדרך כל הגולים, שהרי על פי גזרת גלות ירד לשם), אלא שזכותו גרמה לו, דכתיב (הושע י"א, ד) 'בחבלי אדם אמשכם, בעבותות אהבה' - ו'אדם' הוא כינוי ליוסף בכמה מקומות במקרא ובדברי חז"ל).

32. סוכה נ"ג, א

רגלוהי דבר איניש אינון ערביין ביה: לאתר דמיתבעי, תמן מובילין יתיה (רגליו של אדם הן ערבות בו: למקום שהוא מתבקש, לשם הן מובילות אותו).

33. רש"י בראשית ל"ז, ב

ביקש יעקב לישוב בשלווה, קפץ עליו רוגזו של יוסף.

צדיקים מבקשים לישוב בשלווה.

אומר הקב"ה: לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישוב בשלווה בעולם הזה?

34. ישעיהו נ"ז, כ

"הרשעים - כים נגרש, לא יוכלו השקט".